

”נפלאתה אהבתך לי”

בקינתו של דוד על שאול ויהונתן (שמ"ב א', יז-כז) אומר דוד כך: "צר לי עליך אחי יהונתן, נעמת לי מאד, נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים". את המילים "נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים" ניתן לפרש בשני אופנים: א. **נפלאתה** האהבה שאתה יהונתן אהבת אותי (לי) יותר מאהבת נשים. ב. **נפלאתה לי** האהבה שלי אליך יותר מאהבת נשים. הפרשנים עצמם התלבטו בפירוש הפסוק. יש שפירשוהו כאפשרות הראשונה,¹ ויש שפירשוהו כאפשרות השנייה.² מקובל לחשוב שדוד ויהונתן אהבו זה את זה אהבה מיוחדת שאין כדוגמתה. לדעתי, אין ספק שדוד אהב את יהונתן, אך האהבה המיוחדת שעליה מדברת המשנה,³ ואותה מדגיש התנ"ך, היא אהבתו של יהונתן לדוד.⁴ מטרת המאמר היא לצדד בדעה הראשונה במחלוקת הפרשנים לעיל, ועל בסיס הבנה זו להצביע על שמואל א פרק כ' כפרק שעל עניינו אמר דוד "נפלאתה אהבתך לי". הפעם הראשונה שבה אנו נתקלים באהבת דוד ויהונתן היא מיד לאחר שדוד הורג את גליית:

וְהִי כָּלְתוּ לְדַבֵּר אֶל שְׂאוֹל וְנָפֵשׁ יְהוֹנָתָן נִקְשְׁרָה בְּנֶפֶשׁ דָּוִד וַיֵּאָהְבוּ [וַיֵּאָהְבוּ קָרִי] יְהוֹנָתָן כְּנֶפֶשׁוֹ. וַיִּקְחֵהוּ שְׂאוֹל בַּיּוֹם הַהוּא וְלֹא נָתַנוּ לְשׁוֹב בֵּית אָבִיו. וַיִּכְרַת יְהוֹנָתָן דָּוִד בְּרִית בְּאַהֲבָתוֹ אֹתוֹ כְּנֶפֶשׁוֹ. וַיִּתְּפֹשֵׁט יְהוֹנָתָן אֶת הַמַּעִיל אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתְּנָהוּ לְדָוִד וּמַדְיֹו וְעַד חֲרָבוֹ וְעַד קֶשֶׁתוֹ וְעַד חַגְרוֹ⁵ (שמ"א י"ח, א-ד).

1. עיין ברלב"ג לפסוק זה.
2. עיין במצודת דוד ובמלבי"ם לפסוק זה.
3. "כל אהבה שהיא תלויה בדבר - בטל דבר, בטלה אהבה. ושאינה תלויה בדבר, אינה בטלה לעולם. איזו היא אהבה התלויה בדבר, זו אהבת אמנון ותמר. ושאינה תלויה בדבר, זו אהבת דוד ויהונתן" (משנה אבות פ"ה מט"ו).
4. אין להוכיח מדברי המשנה במסכת אבות "אהבת דוד ויהונתן", שמדובר על אהבה דו-צדדית, שהרי באותה משנה גם נאמר: "אהבת אמנון ותמר", אף על פי שברור לכול ששם הייתה אהבת אמנון לתמר בלבד, ולא אהבה דו-צדדית. ועיין עוד בדברי רבנו יונה למשנה זו.
5. מקובל לפרש שיהונתן נותן לדוד את מדיו כדי שדוד ילבשם. אך יש אפשרות לפרש שיהונתן נותן לדוד את מדיו כדי שיישאם עברו. על פי הבנה זו יש כאן רמז לברית שבה דוד הוא

הכתוב מציין בצורה חד-משמעית שנפשו של יהונתן היא זו שנקשרה בנפשו של דוד. כריתת הברית מתוארת בלשון יחיד "ויכלת", כנראה כדי להדגיש שיהונתן הוא היוזם את הברית והוא הכורת אותה. בנוסף טורח המקרא לפרש בהמשך הפסוק: "באהבתו אתו כנפשו".

טיבה של ברית זו לא מפורטת, ואנו ננסה לעמוד עליה בהמשך דברינו. הפעם השנייה שבה מוזכרת אהבת דוד ויהונתן היא בתחילת פרק י"ט:

וַיְדַבֵּר שְׂאוּל אֶל יוֹנָתָן בְּנוֹ וְאֵל כָּל עַבְדָּיו לְהַמִּית אֶת דָּוִד וַיהוֹנָתָן בֶּן שְׂאוּל חָפֵץ בְּדָוִד מְאֹד. וַיַּגִּד יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵאמֹר מִבְּקֶשׁ שְׂאוּל אָבִי לְהַמִּיתְךָ וְעַתָּה הֲשִׁמְרָנָא בְּבִקְרָ וְיִשְׁבֶּתָּ בַסֶּתֶר וְנִחַבְּאֲתָ. וְאֲנִי אֶצֵּא וְעַמְדָּתִי לִיד אָבִי בְשָׂדֵה אֲשֶׁר אֵתָה שָׁם וְאֲנִי אֲדַבֵּר בְּךָ אֶל אָבִי וְרֵאִיתִי מָה וְהִגַּדְתִּי לְךָ. וַיְדַבֵּר יְהוֹנָתָן בְּדָוִד טוֹב אֶל שְׂאוּל אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֵל יִחְטָא הַמֶּלֶךְ בְּעַבְדּוֹ בְּדָוִד כִּי לֹא חָטָא לְךָ וְכִי מַעֲשֵׂיו טוֹב לְךָ מְאֹד. וַיִּשֶׂם אֶת נַפְשׁוֹ בְּכַפּוֹ וַיֵּץ אֶת הַפְּלִשְׁתִּי וַיַּעַשׂ ה' תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה לְכָל יִשְׂרָאֵל רְאִיתָ וּתְשַׁמַּח וְלָמָּה תִּחְטָא בְּדָם נָקִי לְהַמִּית אֶת דָּוִד חַנּוּם. וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל בְּקוֹל יְהוֹנָתָן וַיִּשְׁבַּע שְׂאוּל חֵי ה' אִם יוּמָת. וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן לְדָוִד וַיַּגִּד לוֹ יְהוֹנָתָן אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּבֵא יְהוֹנָתָן אֶת דָּוִד אֶל שְׂאוּל וַיְהִי לַפְּנֵי כְּאֶתְמוֹל שְׁלֹשׁוֹם (י"ט, א-ז).

גם כאן לשון המקרא מצביעה על כך שיהונתן חפץ בדוד.

יהונתן מגלה לדוד את רצונו של שאול להורגו, ומורה לדוד להישמר ולהיסתר. יהונתן מוסיף ואומר כך: "ואני אצא ועמדתי ליד אבי בשדה אשר אתה שם ואני אדבר בך אל אבי וראיתי מה והגדתי לך" (פס' ג). הפסוק בעייתי, ונתקשו בו כמעט כל הפרשנים.⁶ מצד אחד משמע שיהונתן ידבר עם שאול בשדה שבו מסתתר דוד, ודוד יוכל לשמוע את שיחתם. מצד שני סיוס הפסוק, "וראיתי מה והגדתי לך", מצביע על כך שאין באפשרותו של דוד לשמוע, והוא זקוק ליהונתן שישמיע לו את תוכן השיחה לאחר מכן. פרשנים רבים נטו לומר שדוד אכן היה אמור לשמוע את תוכן השיחה, ויהונתן היה אמור להשמיע את הדברים לדוד אם דוד לא יצליח לשמוע את תוכן השיחה, וכפי שאכן התרחש.⁷ אולם פירוש זה קשה משתי סיבות. ראשית, מסוף פסוק ג ומפסוק ז משמע שדוד לא היה אמור לשמוע את דברי שאול.

נושא כליו של יהונתן. לחיזוק פירוש זה השווה שמ"א י"ז, לח: "וילבש שאול את דוד מדיו", ולא 'ויתן'...".

6. עיין מ"צ סגל, ספרי שמואל, ירושלים 1964, על פסוק זה שכתב: "לא נזכר בפסוק ד' שדיבר יונתן לשאול בשדה, וגם לא נתפרש כאן למה יצאו שאול ויונתן אל השדה, ואפשר שהכותב קיצר כאן את הסיפור שהעתיק מתוך מקור שלו, ושבו היה מדובר על איזה מעשה חשוב שהביא את שאול ויונתן לשדה". ראשית, תירוץ של סגל דחוק מאוד, ושנית אין זה עונה על השאלה שהבאתי לקמן בגוף המאמר. עוד מביא שם סגל כי בעקבות קושי זה הפרשנות החדשה רואה בפסוקים אלו תוספת מאוחרת, והוא דוחה דבריהם.
7. עיין ברד"ק על פסוק זה, וכן עיין בפירושו של י' קיל (דעת מקרא, ירושלים תש"ן, עמ' קצו) על פסוק זה, המפרש פירוש דומה.

יתר על כן הלשון בפסוק ז: ”ויקרא יהונתן לדוד” מורה על כך שדוד כלל לא היה סמוך ליהונתן באותה העת, והיה על יהונתן לשלוח לקרוא לו. שנית, לא מובן מדוע על דוד לשמוע את תוכן השיחה בין יהונתן לשאול, ומדוע אין עליו להסתפק בכך שיהונתן עצמו ימסור לו את תוכן השיחה. פרשנים אחרים פירשו שדוד לא היה אמור לשמוע כלל את תוכן השיחה בין יהונתן לשאול.⁸ המטרה להיסתרות דוד בשדה הייתה כדי שיהונתן יוכל להעביר את תוכן השיחה במהירות לדוד, אם דוד ייאלץ להימלט על נפשו. לשיטה זו קשה פסוק ג שממנו משמע שדוד אמור לשמוע את שיחתו של יהונתן עם שאול.⁹

לאחר ששאול מבטיח לא לפגוע בדוד ודוד חוזר לשאול, מנסה שוב שאול להרוג את דוד. שאול מטיל חניתו על דוד, ודוד מצליח להתחמק ממנה. דוד שב אל ביתו, ולולא עזרתה של מיכל אשתו הממלטת אותו בעד החלון, היה מומת על ידי שאול. דוד בורח אל שמואל, וגם לשם שולח שאול מלאכים לקחתו, ואפילו הולך לשם בעצמו. לאור דברים אלו, צריך להיות ברור לדוד ששאול רוצה להורגו. בשלב זה, הדבר הטבעי ביותר שעל דוד לעשות הוא לברוח הרחק משאול, אך במקום זאת, דוד עושה בדיוק את ההפך:

וַיִּבְרַח דָּוִד מִנּוּת [מַנְיֹת קָרִי] בְּרָמָה וַיָּבֵא וַיֹּאמֶר לְפָנָי יְהוֹנָתָן מֶה עָשִׂיתִי מֶה עֹנִי וּמָה חָטָאתִי לְפָנָי אָבִיךָ כִּי מִבְּקֶשׁ אֶת נַפְשִׁי. וַיֹּאמֶר לוֹ חָלִילָה לֹא תִמּוּת הִנֵּה לוֹ [לֹא קָרִי] עָשָׂה [יַעֲשֶׂה קָרִי] אָבִי דָּבָר גָּדוֹל אוֹ דָּבָר קָטָן וְלֹא יִגְלֶה אֶת אָזְנִי וּמִדּוּעַ יִסְתִּיר אָבִי מִמֶּנִּי אֶת הַדָּבָר הַזֶּה אֲיֵן זֹאת. וַיִּשָּׁבַע עוֹד דָּוִד וַיֹּאמֶר יְדַע יְדַע אָבִיךָ כִּי מִצָּאתִי חֹן בְּעֵינֶיךָ וַיֹּאמֶר אֵל יְדַע זֹאת יְהוֹנָתָן מִן יַעֲצֵב וְאוֹלָם חֵי ה' וְחֵי נַפְשְׁךָ כִּי כָּשַׁע בִּינִי וּבֵין הַמָּוֹת. וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל דָּוִד מֶה תֹּאמַר נַפְשְׁךָ וְאַעֲשֶׂה לָּךְ.

דוד חוזר אל ארמון המלוכה. מדוע דוד אינו בורח¹⁰ דוד מנסה לשכנע את יהונתן ששאול אביו מנסה להורגו, ויהונתן מתקשה להאמין לדברים. יהונתן בטוח ש'לו

8. עיין במצודת דוד, וכנראה זו הייתה גם הבנתו של מלבי"ם.
9. לולא דמסתפינא הייתי מפרש את פסוק ג כך: 'ואני אצא ועמדתי ליד אבי, כאשר (בזמן) אתה בשדה שם, ואני אדבר...! דהיינו דוד לא נמצא, ולא אמור להימצא ליד יהונתן בשעה שבה הוא מדבר עם אביו. יהונתן מורה לדוד להסתתר, ובה בשעה הוא ידבר עם אביו, ויבדוק את מצב העניינים.
10. מ"צ סגל (לעיל, הערה 6, עמ' קס, בהקדמה לפרק כ), כותב כך: "הסיפור בפרק זה אינו המשכו של הקודם, כי איך אפשר שיונתן לא ידע שאביו החליט להמית את דוד אחרי כל המסופר ב"ט 2 ואילך? ואיך לא ירא דוד לבוא אל יונתן אחרי שניסה שאול פעמים רבות לתפשו ולהמיתו? ואיך אפשר ששאול יחכה לבואו של דוד לסעודה בראש החודש אחרי שכבר עזב את ביתו וברח לו? ועיין ברד"ק ורלב"ג שהתאמצו לתרץ את הקושיות, אבל בלי הצלחה. על כורחנו שיש בפרק זה העתק ממקור אחר שלא ידע את המעשים המסופרים ב"ט 8-24... אלא שמחבר הספר שהכניס כאן את הפרק הזה השמיט מלפניו סיפור על איזה מעשה שלא היה ידוע ליהונתן, ושהוכיח לדוד ששאול מבקש להמיתו, ובמקומו של הסיפור

שאלו רצה להרוג את דוד, היה מודיע לו זאת. דוד מסביר ליהונתן שאביו מסתיר מידע זה ממנו, מכיוון שהוא יודע עד כמה יהונתן אוהב את דוד, ואביו אינו רוצה שייעצב. גם בפעם השלישית שמוזכרת אהבת דוד ויהונתן, אהבה זו מיוחסת ליהונתן האוהב את דוד.
יהונתן שואל את דוד במה הוא יכול לעזור:

(פס' ד).

מה תאמר נפֿשְךָ וְאַעֲשֶׂה לָךְ

ותשובתו של דוד:

וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל יְהוֹנָתָן הֲנִיחָה חֲדָשׁ מִיָּדְךָ מִיָּדְךָ וְאֶנְכִי יֵשֵׁב אִשָּׁב עִם הַמֶּלֶךְ לֶאֱכֹל וְשִׁלְחָתִי וְנִסְתַּרְתִּי בַשָּׂדֶה עַד הָעֶרֶב הַשְּׁלִישִׁית. אִם פָּקֵד יִפְקֹדֵנִי אֲבִיד וְאִמְרַתְךָ נִשְׂאֵל נִשְׂאֵל מִמֶּנִּי דָּוִד לְרוּחַ בַּיִת לְחֶם עִירוֹ כִּי זָבַח הַיָּמִים שָׁם לְכָל הַמִּשְׁפָּחָה. אִם כֹּה יֹאמֶר טוֹב שְׁלוֹם לְעַבְדְּךָ וְאִם חָרָה יִחְרָה לוֹ דַּע כִּי כִלְתָה הַרְעָה מֵעַמּוֹ. וְעֲשִׂיתָ חֶסֶד עַל עַבְדְּךָ כִּי בְּבְרִית ה' הִבְאֵתָ אֶת עַבְדְּךָ עִמָּךְ וְאִם יֵשׁ בִּי עֹוֹן הַמִּיתָנִי אֲתֵּה וְעַד אֲבִיד לְמָה זֶה תִּבְיָאֵנִי (פס' ה-ח).

מה טיבה של הצעתו של דוד ליהונתן? וכי לא ברור לדוד ששאלו רוצה להורגו, והרי פסוקים ספורים קודם הוא משכנע בלהט את יהונתן ששאלו אביו רוצה להורגו, וכי כפשע בינו ובין המוות?!

ההוא הכניס את המעשים ב"ט 8-24 שבהם בולטת בבהירות מזימת שאלו להמית את דוד. ומחבר הספר בוודאי הרגיש גם הוא בקושי שבין פרק זה לפרק הקודם, ובכל זאת הכניס את הפרק מפני פרסומו, ומפני שהוא נצרך להבנת היחס של דוד לבית יונתן בש"ב ט'; כ"א 7". אין בכונתו להתייחס לגישה זו הקורעת את התנ"ך לגזרים גזרים המיוחסים למחברים רבים ושונים, ומרכיבה אותו מחדש ככל העולה על רוחה. אך גם בלי להיכנס לבחינה מדוקדקת הרי שבדבריו של סגל מרובות ההשערות לאין ערוך על העובדות. עם כל זאת שאלותיו ראויות להתייחסות. שאלו מנסה להכות את דוד בחניית בלילה, ודוד נס מפניו לביתו: "וישלח שאלו מלאכים אל בית דוד לשמרו ולהמיתו בבוקר, ותגד לדוד מיכל אשתו לאמר אם אינך ממלט את נפשך הלילה מחר אתה מומת... וישלח שאלו מלאכים לקחת את דוד..." שאלו שולח מלאכים לשמור על בית דוד, ונראה שבבוקר שולח שאלו מלאכים נוספים כדי להביא את דוד אליו. לעניות דעתי שאלו לא מספר להם שכוונתו להרוג את דוד (הנביא מכניס זאת בפסוקים כדי להבהיר את כוונתו של שאלו, אך אין סיבה להניח שהוא יאמר זאת למלאכים), וגם למלאכים הנשלחים אל שמואל הפקודה היא "לקחת את דוד" (המון העם הרואים את השליחים ואת שאלו עצמו מתנבא אינם יודעים על מה ולמה נשלחו). לאור זאת סביר להניח שהעיונות הגלויה של שאלו לדוד עדיין לא הייתה ידועה כלל (השווה התנהגותו של אחימלך, ודבריו לשאלו...). יהונתן מסרב להאמין שאביו יעבור על נקלה על השבועה שנשבע לו, ושהוא רוצה להמית את דוד. שאלו חושב שדוד יבוא אל סעודת החודש כפעם בפעם, שהרי הסעודה נערכת בפני יהונתן ושאר האנשים, ושם שאלו לא ינסה להורגו.

11. עיין התייחסותו של רד"ק בפסוק ב לקשיים אלו.

”נפלאתה אהבתך לי”

לשאלה נוספת: מה עניינה של הברית המופיעה בפסוק ת, ומה שייכים לכאן דברי דוד: ”ואם יש בי עון המיתני אתה, ועד אביך למה זה תביאני”, וכי יהונתן מביא את דוד לשאול כדי ששאלו יהרגו?
לעניות דעתי, כך הם פני הדברים:

יהונתן ודוד כרתו ביניהם ברית מיד לאחר ניצחונם של דוד על גליית, בזמנתו של יהונתן. טיבה של ברית זו הייתה כנראה אי-היפרדות האחד מחברו, ובכך מצליח יהונתן להחזיק את חברו, שאותו הוא אוהב אהבה עזה, קרוב אליו. דוד אנוס על פי הברית בינו ובין יהונתן, ואינו יכול לברוח, למרות ששאל עומד להרוג אותו. דוד חוזר אל יהונתן, ורוצה שיהונתן ישחרר אותו מהברית כדי שהוא יוכל לנוס לדרכו. יהונתן האוהב את דוד מאוד, אינו מאמין ששאל עומד להרוג את דוד, ולא גילה את אוזנו,¹² ועל כן הוא מנסה לשכנע את דוד להישאר. דוד אינו מסוגל להבין את עצמתה של אהבת יהונתן אליו, המונעת מיהונתן לתת לו לנוס לנפשו, ולכן הוא חושד ביהונתן שהוא רוצה להסגירו לשאול אביו. דוד מציע ליהונתן דרך שבה יוכל יהונתן להיווכח ששאל מבקש להורגו, ואין לו כל אפשרות אלא לנוס. לאור זאת יש לפרש את פסוק ח (”ועשית חסד על עבדך כי בברית ה' הבאת את עבדך עמך, ואם יש בי עון המיתני אתה ועד אביך למה זה תביאני”), בכך שדוד מבקש מיהונתן להתיר אותו מהברית שאותה הם כרתו, ובו בזמן הוא גם מזכיר לו את העובדה שמכוח ברית זו על יהונתן לשחררו, ולא להביאו לפני שאול כדי שיהרגו.
יהונתן מבין את חשדו של דוד כלפיו, ומיד הוא עונה: ”ויאמר יהונתן חלילה לך כי אם ידע אדע כי כלתה הרעה מעם אבי לבוא עליך ולא אתה אגיד לך” (פס' ט).¹³
הנביא ממשיך כך:

ויאמר דוד אל יהונתן מי יגיד לי או מה יענך אביך קשה. ויאמר יהונתן אל דוד לכה ונצא השדה ונצאו שניהם השדה. ויאמר יהונתן אל דוד ה' אלהי ישראל כי אחקר את אבי כעת מחר השלשית והנה טוב אל דוד ולא אז אשלח אליך וגלית את אונן. פה יעשה ה' ליהונתן וכה יסיף כי ייטב אל אבי את הרעה עליך וגלית את אונן ושלחתיך והלכת לשלום ויהי ה' עמך כאשר היה עם אבי. ולא אם עודני חי ולא תעשה עמדי חסד ה' ולא אמות. ולא תקרית את חסדך מעם ביתי עד עולם ולא בהכרת ה' את איבי דוד איש מעל פני האדמה. ויכרת יהונתן עם בית דוד ובקש ה' מיד איבי דוד. ויוסף יהונתן להשיב את דוד באהבתו אתו כי אהבת נפשו אהבו.
(פס' י-יז).

12. יהונתן יודע ששאל רצה להרוג את דוד, אך הוא חושב שהשכנוע שהוא שכנע את אביו הועיל, והוויכוח בינו לדוד הוא אם כלתה הרעה מאת אביו או לא.
13. דברי יהונתן אלו יכולים להתפרש גם כסירוב של יהונתן להאמין שאביו עומד להרוג את דוד, ודחיית הצעתו של דוד. על פי זה הפסוק הבא מבטא את עמידתו של דוד על דעתו.

פסוקים אלו מתארים את הסכמתו של יהונתן לניסיון שאותו מציע דוד. יהונתן יודע שאם הניסיון ייכשל, עליו לוותר על בריתו עם דוד, ולכן הוא כורת כעת ברית חדשה. בברית זו אין הדגש על הישארותם יחד, אלא דוד מתחייב לעשות חסד עם בית יהונתן ועם יהונתן עצמו.¹⁴ יהונתן מתחייב לחקור את שאול, ואם ימצא ששאל רוצה להרוג את דוד, יודיע זאת לדוד, וישלח את דוד לנפשו. פסוק יז מתאר שוב את אהבתו העצומה של יהונתן לדוד. לעניות דעתי דוד לא מצליח להבין את עומקה של אהבה זו, ואין הוא מבין מדוע יהונתן עומד על דברו כל כך, למנוע ממנו ללכת. ההסבר העולה בדעתו של דוד הוא, שיהונתן מתכוון להסגירו אל שאול בדרך זו או אחרת. עוד בפסוק י רומז דוד ליהונתן שהוא לא סומך עליו סמיכה מוחלטת, ושואל "מי יגיד לי?", וכי יהונתן לא יכול להגיד לו? אלא שדוד מעוניין במודיע ניטרלי. דוד לא סומך על דבריו של יהונתן. יכול להיות שברקע הדברים עומד הניסיון הקודם שבו סמך דוד על יהונתן, שאמר לו ששאל נשבע שלא יהרגנו, ובפועל הוא בקושי ניצל מציפורני שאול.¹⁵ יהונתן מודע היטב לכך שדוד נאלץ לסמוך עליו, שהרי הוא יכול לשקר לדוד ולהסגירו לשאול. כמו כן יודע יהונתן שההתנהגות הטבעית של כל אדם אחר הייתה להסגיר את דוד אל אביו, שהרי דוד מסכן את מלכותו של אביו, ואת המשך מלכותו שלו. יהונתן מודע לעובדה שברגע שבו הוא ממלט את דוד הוא בעצם מוותר על מלכותו ומלכות זרעו. האהבה והאמונה הנדרשות לביצוע מעשה כזה הן מעל השגתו של דוד, ויהונתן מודע לכך.¹⁶ יהונתן מחליט על פתרון שונה במקצת, אשר ירוש מצד אחד מדוד לבטוח ביהונתן ביטחון של מה בכך, ולא ביטחון בלתי מסויג, ומצד שני אינו גורם להחרפת הקרע בין שניהם:

14. התבוננות מעמיקה בשלוש הבריתות בין יהונתן לדוד מגלה לנו את ההדרגתיות בהבנתם את המתרחש. בברית הראשונה לאחר הניצחון של דוד על גליית יהונתן הוא 'החזק', והוא כורת הברית עם דוד 'החלש'. כאשר המצב משתנה יש צורך לשנות את הברית, ולכן נכרתת ברית חדשה על בסיס שוויון מעמד בין דוד ליהונתן. כאשר יהונתן מבין שגם המצב הנזכר השתנה ודוד הוא העומד למלוך, הוא יוצא אל מקום מחבואו של דוד (שמ"א כ"ג, טז-יח) על מנת לכרות את הברית השלישית שבה דוד הוא 'החזק', ויהונתן הוא 'החלש'. בפועל רצון ה' היה שאף ברית זו לא תבוא לידי ביטוי, ויהונתן נהרג במלחמה.
15. לאור זאת מובן מדוע מפרק י"ט פסוק ג משמע שדוד היה אמור לשמוע את דברי יהונתן לשאול, למרות שבפועל הדברים לא היו כך. דוד חשש מלבטוח באופן בלתי מסויג ביהונתן, ואולי אבדן ביטחונו ביהונתן היה הדרגתי.
16. מ"צ סגל (לעיל, הערה 10), בהקדמה לפרק כ' פסוקים יא-יז מרגיש בהתרגשות העמוקה בדבריו של יהונתן מול הפסיביות בהתנהגותו של דוד: "יונתן מרגיש בהרגשה אינטואיטיבית שלא הוא אלא דוד ימלוך אחרי אביו, ולכן נהפך הוא למתחנן לדוד תחת שמקודם היה דוד המתחנן אליו, והוא מדבר בהתרגשות עמוקה. אולם דוד נשאר סביל בכל השיחה הזאת, ואינו עונה מאומה, כי בעדינות נפשו לא יכול היה להתייחס ליונתן כאילו באמת הוא יהיה המלך הבא, ולא יונתן". אם פירושו נכון, הרי שהעיקר חסר מהספר, שהרי הם לא מדברים כאן על המלוכה, ורק במפגש הבא אומר יהונתן "ידעתי כי מלך תמלך".

”נפלאתה אהבתך לי”

ויאמר לו יהונתן מחר חדש ונפקדת כי יפקד מושבך. ושלשת תרד מאד ובאת אל המקום אשר נסתרת שם ביום המעשה וישבת אצל האבן האזל. ואני שלשת החצים צדה אורה לשלח לי למטרה. והנה אשלח את הנער לך מציא את החצים אם אמר אמר לנער הנה החצים ממך והנה קחנו ובאה כי שלום לך ואין דבר חי ה'. ואם פה אמר לעלם הנה החצים ממך והלאה לך כי שלחך ה'. והדבר אשר דברנו אני ואתה הנה ה' ביני ובינך עד עולם

מדוע יש צורך בסימן כפול? די שיהונתן יסמן לדוד במקרה שנשקפת לו סכנה, אך אם לא נשקפת לדוד כל סכנה אין צורך בכל סימן?¹⁷

יהונתן מורה לדוד להסתתר "אצל אבן האזל". לדעתי הכוונה להסתתר באזור של אבן זו, כאשר יהונתן לא מצביע על מיקום מדויק.¹⁸ יהונתן מתחייב לחקור את אביו, ולהחזיר לדוד תשובה חיובית או שלילית דרך החצים. אין ליהונתן כל קשר אישי עם דוד בהודעה זו, ולכן דוד יכול להחליט לבד אם להאמין או לא להאמין לדברי יהונתן. דוד אף יכול שלא להסתתר שם מחשש שמא יהונתן יסגיר אותו, אלא להמשיך הלאה לדרכו. יהונתן נשבע שוב לדוד, שהסימון הוא אמת, ואין כאן כל רמאות מצדו. על פני הדברים נראה כאילו יש אמון מלא בין הצדדים, והסימנים נועדו כדי למנוע סיכונים מיותרים.¹⁹ ואולם שלא על פני הדברים שניהם מודעים למשבר האמון שבו הם נמצאים.

לאחר שמתברר ליהונתן שאכן שאול אביו רוצה להרוג את דוד, הוא יוצא לשדה ומסמן לדוד שעליו לברוח. ברגע זה יהונתן מורה לנער לחזור חזרה. יהונתן מצפה מדוד שיצא אליו, שיבטח בו כעת לאחר שהוא עצמו נוכח לדעת שאול רוצה להרוג את דוד.²⁰ ואכן דוד לא מאכזב את יהונתן:

הנער בא ודוד קם מאצל הנגב²¹ ויפל לאפיו ארצה וישתחו שלש פעמים וישקו איש את רעהו ויבכו איש את רעהו עד דוד הגדיל. ויאמר יהונתן לדוד לך שלום אשר

17. עיין רש"י לפסוק כב המשנה את פשט הדברים כדי לענות על שאלה זו, ומסביר שאלו הם סימנים מאת ה'.
 18. עיין בדברי הפרשנים במקום.
 19. גם אמירתו של יהונתן לדוד להסתתר אצל אבן האזל הנראית כהצבעה על מקום ספציפי, כאשר שניהם מבינים שהכוונה לאזור הכללי, תורמת לטשטוש המשבר ולהבלעתו.
 20. הפרשנים התקשו בשאלה: לו הייתה לדוד ויהונתן אפשרות להיפגש, מה צורך יש בסימן החצים?
 21. המקרא טרח לכתוב מהיכן דוד קם, להדגיש את אי-הידיעה של יהונתן שדוד יופיע מכיוון זה. רוב הפרשנים מפרשים שמדובר מצד דרום של אבן האזל, אך לדעתי הכוונה מצד דרום של יהונתן, אשר לא ציפה כלל למוצאו מאחוריו.
- מ"צ סגל (לעיל, הערה 6), על פסוקנו כתב: "הנגב - הדרום, אך אין זה מסמן את מקום מחבואו... וכן פרשו רש"י ורד"ק והר"י, אבל העיקר אבן האזל, חסר מן הכתוב...".

נְשַׁבְּעֵנוּ שְׁגִינוּ אֶנְחֵנוּ בְּשֵׁם ה' לֵאמֹר ה' הֲיֵה בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵינִי וּבֵינֶךָ עַד עוֹלָם
(פס' מא-מב).

דוד מגדיל לבכות יותר מיהונתן, למרות שבכתובים ראינו שיהונתן הוא זה שאהב את דוד כנפשו. דוד מבין עתה, עד כמה יהונתן אוהב אותו. יהונתן מאפשר לו ללכת למרות שהוא יודע שהוא יאבד את מלוכתו בשל כך. יותר משכואבת לדוד הפרדה, הוא כואב את העובדה שהוא לא בטח באדם היחיד שאהב אותו אהבה אמתית כנפשו. דוד מנתח את התנהגותו, ואת החבר שאבד כעת, ולכן הוא בוכה בכייה גדולה עוד יותר מיהונתן, בכי של אדם המתחרט על מעשיו...

דוד לא מבין את אהבתו של יהונתן אליו, והוא עצמו אינו אוהב את יהונתן באותה המידה.²² על אהבה זו שהתגלתה לדוד דווקא במאורע זה, ועל חוסר הבנתו אותה באותה העת אמר דוד בהספדו על יהונתן: "צר לי עליך אחי יהונתן נעמת לי מאד. **נפלאתה אהבתך לי** מאהבת נשים"²³ (שמ"ב א', כו). וכפי שמפרש שם מצודת ציון: "נפלאתה - ענינו דבר אשר תקשה השגתו ותמוה, כמו עושה פלא".

22. ראה שמ"ב ט', א: "ויאמר דוד הכי יש עוד אשר נותר לבית שאול, ואעשה עמו חסד בעבור יהונתן". דוד רוצה לעשות חסד עם הנותר לבית שאול בעבור יהונתן. דוד יודע להחזיר טובה ולעשות חסד, אך אין זו נתינה הבאה מתוך אהבה עצומה. כאשר אבשלום מורד בדוד, דוד מצווה שלא להרוג אותו, אך כאשר מפיבוסת בן יהונתן מסביר את אי יציאתו לקראת דוד כרמאותו של ציבא עבדו, דוד פוסק בקוצר רוח לחלוק את השדה. תגובותיו של דוד אינן מתוך אהבה, אלא תגובות של חסד, ומילוי אחר התחייבויותיו בברית עם יהונתן. ועיין עוד במאמרו של א' בזק, 'דוד-מפיבוסת-ציבא: עבר, הווה ועתיד', **מגדים** לד, תשס"ב, עמ' 117-103.

23. אם נפרש שהמושג "אהבת נשים" מתייחס לנשים ספציפיות, הרי שניתן לפרש אותו כמתייחס למיכל ואביגיל. מיכל הצילה את דוד מציפורניו של שאול אביה בכך שמילטה אותו דרך החלון (שמ"א ט', יא-יז), ואביגיל אף היא הצילה אותו מטעות אשר הייתה יכולה להביא לאבדן מלכותו העתידי (שמ"א כ"ה). מיכל הייתה צריכה להפנות עורף לאביה כדי לעזור לדוד, ואביגיל הפנתה עורף לבעלה. הפניית עורף לאנשים קרובים כל כך יש בה הרבה מן האומץ, אך דוד עוד מסוגל להבינם, שהרי מיכל הייתה אשתו, ואביגיל או שחסה על עצמה ועל ביתה, או שכבר ראתה את הנולד שדוד יישא אותה לאישה. מכל מקום, מעשיו של יהונתן אשר אינו יכול לצפות לתמורה ממעשיו, ואשר במעשיו שלו הוא חותם על הסתלקות המלוכה ממנו, אינה מובנת לדוד, ונפלאתה בעיניו עוד יותר ממעשי מיכל ואביגיל.